

**Departament de Justícia
Direcció General d'Execució Penal
a la Comunitat i de Justícia Juvenil**

PROGRAMA DE JUSTÍCIA RESTAURATIVA

MEMÒRIA 2019

ÍNDEX

1. El Programa de justícia restaurativa	3
2. Dades generals	3
3. Viabilitat	4
4. Acords dels processos restauratius.....	5
5. Durada dels programes.....	6
6. Relació entre les parts.....	7
6.1 Relació entre víctima i part infractora	7
6.2 Relació entre persona jurídica i part infractora.....	7
7. Tipologia delictiva	8
8. Dades sociodemogràfiques	9
9. Procedència.....	11
9.1 Vies d'entrada al Programa de justícia restaurativa	11
9.2 Inici del procediment penal	11
10.1 Entrevista inicial	12
10.2 Intervenció de la part lletrada	12
10.3 Moment d'intervenció	12
11. Conclusions.....	13

1. El Programa de justícia restaurativa

El Departament de Justícia, en concret la Direcció General d'Execució Penal a la Comunitat i de Justícia Juvenil, posa a disposició de la ciutadania el Programa de justícia restaurativa, un servei gratuït que s'emmarca dins del paradigma de la justícia restaurativa i que té per objectiu principal la reparació del dany causat en les persones o en les relacions.

Així, s'ofereix un espai de comunicació a les persones que es troben implicades en un procediment penal per tal de cercar la manera més adequada de donar resposta al delictes, centrada a reparar el dany causat a les persones i a les relacions, tot permetent a les parts participar activament en la solució dels problemes resultants d'una infracció penal amb l'ajuda d'una tercera persona imparcial i neutral, el mediador.

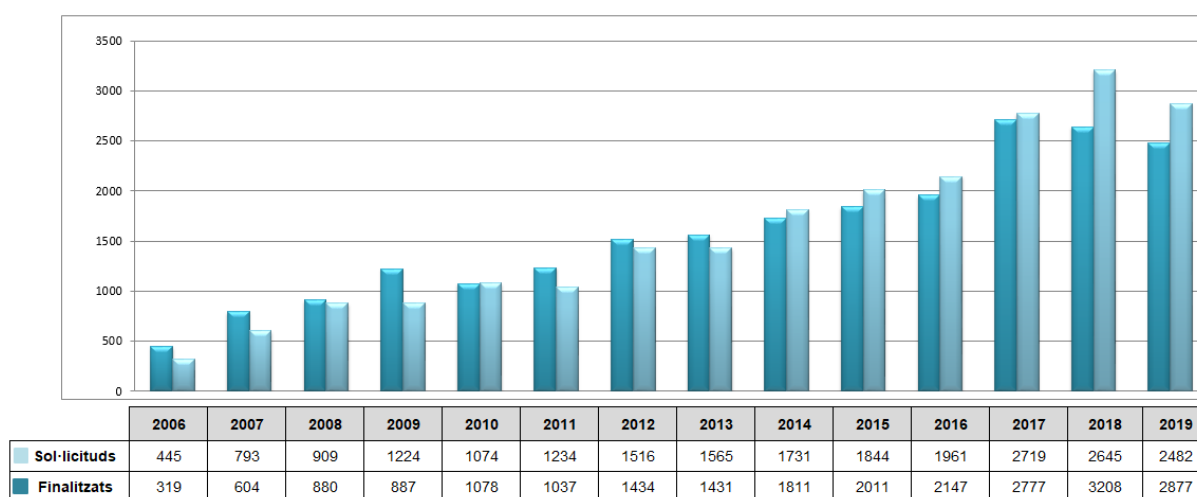
Les característiques principals del Programa són:

- La voluntarietat de les parts
- La confidencialitat del procés
- La imparcialitat i neutralitat del mediador
- La implicació activa de les parts

A continuació es presenten les dades del Programa de justícia restaurativa corresponents a l'any 2019.

2. Dades generals

L'evolució del Programa de justícia restaurativa des de l'any 2006 fins al 2019 ha estat la següent:

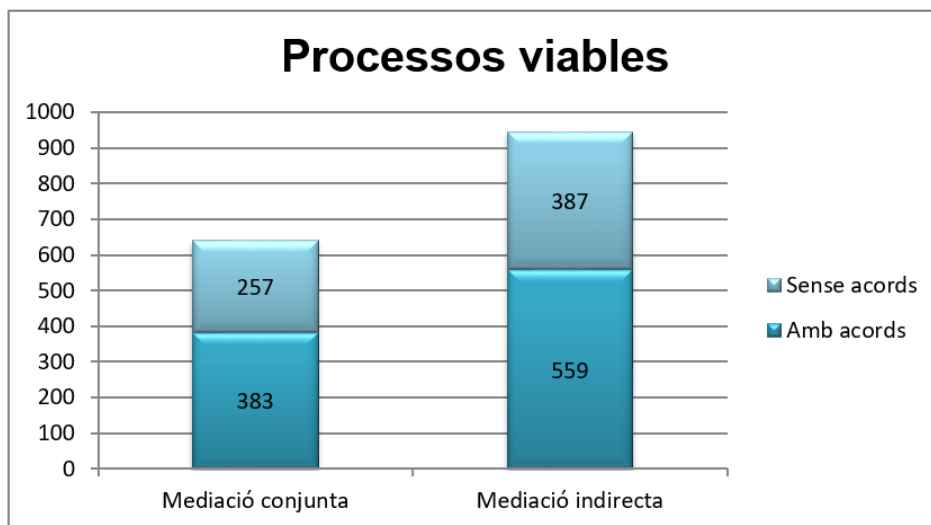
Durant l'any 2019 s'han donat d'alta 2.482 programes i s'han finalitzat **2.877 processos restauratius**.

3. Viabilitat

Els criteris de viabilitat que s'avaluen per dur a terme un procés restauratiu són la voluntarietat i l'interès de les parts a participar en el Programa, la capacitat cognitiva i volitiva de les parts d'entendre el procés i la voluntat de reparar i de ser reparat.

Dels programes finalitzats, en 1.586 s'ha dut a terme un procés restauratiu (55,13 % del total de programes finalitzats), mentre que en 1.132 no s'han donat els criteris de viabilitat establerts en el programa marc (39,34 % del total) i en 159 s'ha fet un procés de reparació a la víctima (5,53 %) mitjançant l'entrevista reparadora

Dels 1.586 processos restauratius viables, en 942 les parts han arribat a un o més acords (això representa un 59,40 %).

En relació amb els **programes no viables** (1.132), es mostra a continuació els motius d'aquesta no viabilitat (cal recordar que cada programa pot tenir més d'una víctima i més d'un motiu).

MOTIUS	NOMBRE	%
No voluntat de la víctima	490	35,92 %
No voluntat de la part investigada	221	16,20 %
No necessitat de mediació	154	11,29 %
No localització de la part investigada	129	9,46 %
No voluntat d'ambdues parts	111	8,14 %
No criteris professionals	64	4,69 %
No localització de la víctima	55	4,03 %
La part investigada no compareix	39	2,86 %
No voluntat advocat de la part investigada	31	2,27 %
No voluntat advocat de la víctima	28	2,05 %
La víctima no compareix	21	1,54 %

No criteris judicials	20	1,47 %
Defunció d'una part	1	0,07 %

El més rellevant és que el 35,92 % dels programes no són viables perquè la víctima no hi vol participar, en contraposició amb la part investigada, en què només un 16,2 % no hi vol participar. I només en un 8,14 % dels programes són ambdues parts les que no hi volen participar.

Any rere any es va repetint el fet de la no voluntat de la víctima com a causa principal de no viabilitat dels processos de justícia restaurativa.

Pel que fa a les entrevistes reparadores amb la víctima, s'han dut a terme en 159 processos. La metodologia emprada inclou la renúncia al procediment judicial, la transformació del conflicte i l'entrevista amb la víctima.

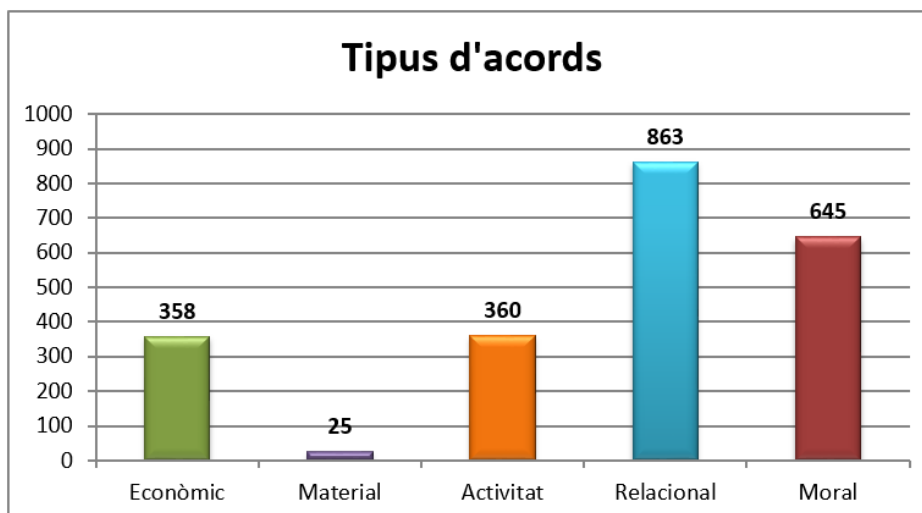
4. Acords dels processos restauratius

Tal com s'ha dit abans, del total de programes finalitzats (2.877), en 1.586 casos s'ha fet un procés restauratiu. D'aquests, en 942 es va arribar a un o més acords, cosa que representa un 59,40 % del total de processos de justícia restaurativa.

El tipus d'acords, escrits o verbals, als quals han arribat les parts en els processos de justícia restaurativa s'agrupen en la classificació següent:

- Acord econòmic: restitució amb diners.
- Acord moral: disculpes, entendre el dany causat, posar-se al lloc de la part afectada, explicació de la intenció real i els motius.
- Acord amb una activitat: fer un treball o tasca concreta.
- Acord material: indemnització de danys i perjudicis; prestació diferent del dany original, però satisfacció per a ambdues parts.
- Acord relacional: restauració de les relacions socials o comunicatives entre les parts.

Així, en els processos de justícia restaurativa finalitzats, els tipus d'acords als quals s'ha arribat es distribueixen de la manera següent:

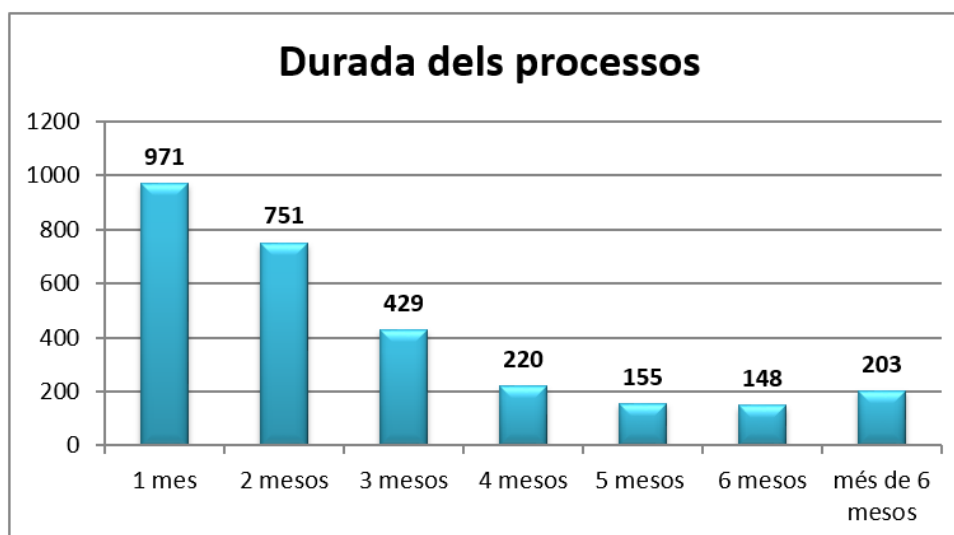

És habitual que en un mateix procés restauratiu s'arribi a més d'un d'acord, i generalment l'acord relacional és el més freqüent.

5. Durada dels programes

La durada dels programes es comptabilitza des de la primera intervenció, és a dir, des del primer contacte amb alguna de les parts, fins a la finalització del programa; el protocol amb els òrgans judicials estableix que aquesta durada ha de ser com a màxim de dos mesos.

Al gràfic següent es mostra la distribució dels 2.877 processos restauratius finalitzats segons la durada de la intervenció.

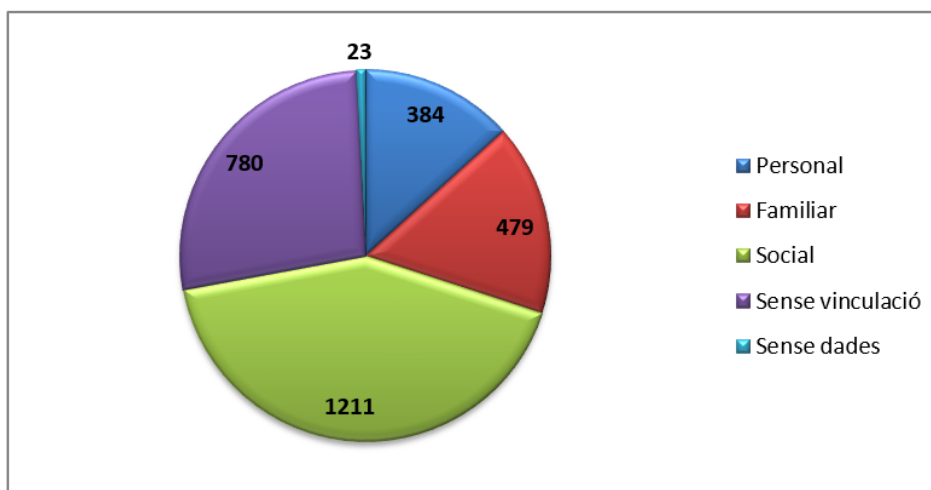

El 33,75 % dels processos es finalitzen en un mes, el 26,10 % en dos mesos, el 14,91 % en tres mesos i només en un 25,23 % se sobrepassa aquest termini de temps.

6. Relació entre les parts

6.1 Relació entre víctima i part infractora

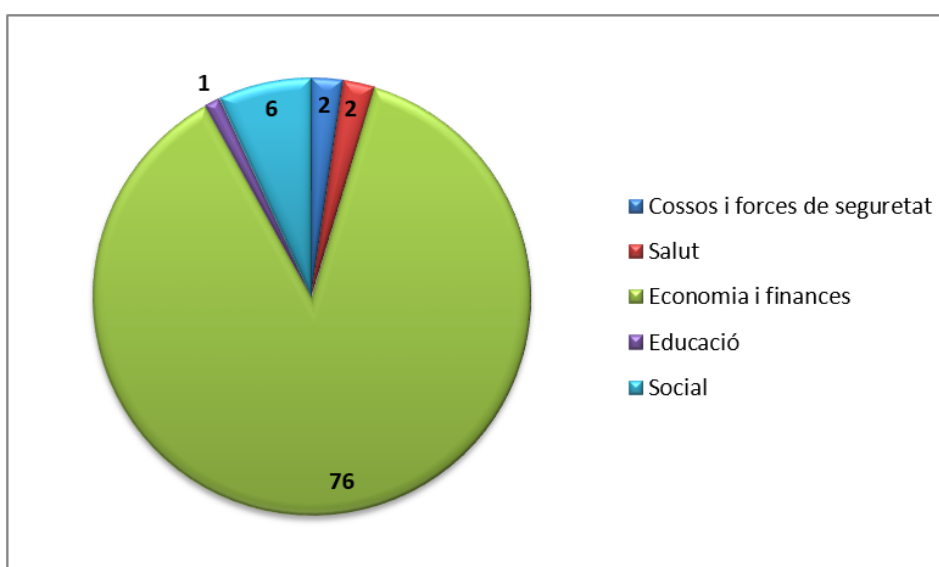
Al gràfic següent es detalla el tipus de relació que hi havia entre les parts (víctima i persona infractora) que han accedit al Programa de justícia restaurativa (en els casos que no s'han iniciat o algunes de les persones no han comparegut, no se sap la relació que hi havia).

Com es pot observar, en 2.074 casos (72,09 %) hi havia una relació prèvia entre les parts, ja sigui en l'àmbit familiar, personal o social, i en la resta de casos no hi havia cap mena de vinculació o, si n'hi havia, es desconeix. Aquestes dades es mantenen estables amb els anys i només tenen lleugeres variacions.

6.2 Relació entre persona jurídica i part infractora

Durant l'any 2019 hi ha hagut 87 processos restauratius en què les parts perjudicades o víctimes eren persones jurídiques, com ara cossos policials, entitats, empreses, organitzacions, etc. Al gràfic següent se'n pot veure el detall:

7. Tipologia delictiva

A continuació es mostra un quadre dels principals grups delictius dels programes finalitzats.

GRUPS DELICTIUS	NOMBRE	%
Contra la llibertat	769	36,65 %
Lesions	635	30,27 %
Contra el patrimoni	431	20,54 %
Altres delictes	166	7,91 %
Contra l'honor	29	1,38 %
Contra les relacions familiars	18	0,86 %
Contra l'ordre públic	8	0,38 %
Contra la intimitat	8	0,38 %
Contra la vida	7	0,33 %
Contra la integritat moral	7	0,33 %
Contra l'Administració de justícia	7	0,33 %
Falsedat documental	7	0,33 %
Contra drets fonamentals	6	0,29 %

Durant l'any 2019, els grups delictius que destaquen sobre la resta són els mateixos que els d'anys anteriors; a nivell quantitatiu destaquen:

1. Contra la llibertat (36,65 %)
2. Lesions (30,27 %)
3. Contra el patrimoni (20,54 %)

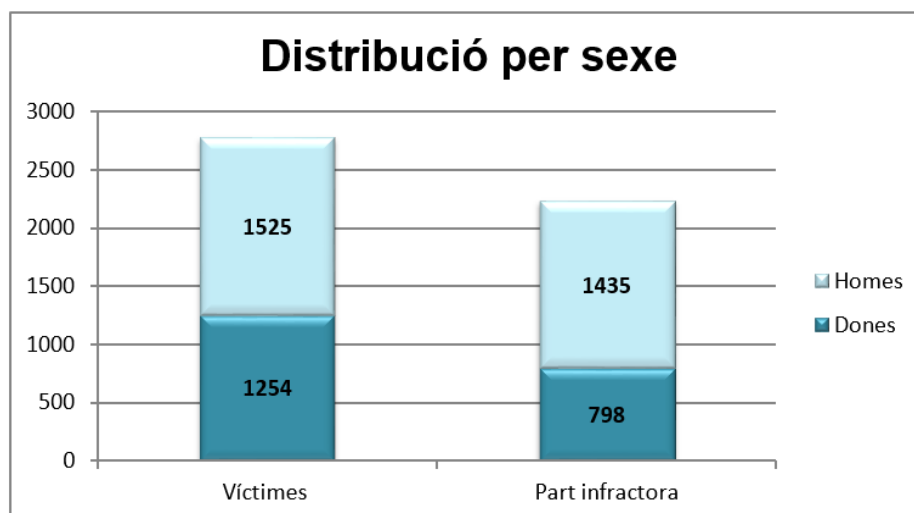
Una dada a tenir en compte és el moment processal de la causa quan es deriva al Programa de justícia restaurativa i el tipus de procediment penal obert. Així, el gruix dels programes provenen de la fase d'instrucció, per delictes lleus o judicis immediats de delictes lleus, o per diligències prèvies, urgents o indeterminades. I la resta, en menor mesura, en fase d'enjudiciament i en fase d'execució. Per això la tipologia delictiva respon més a delictes lleus, ja que són els que més oficien els jutjats d'instrucció.

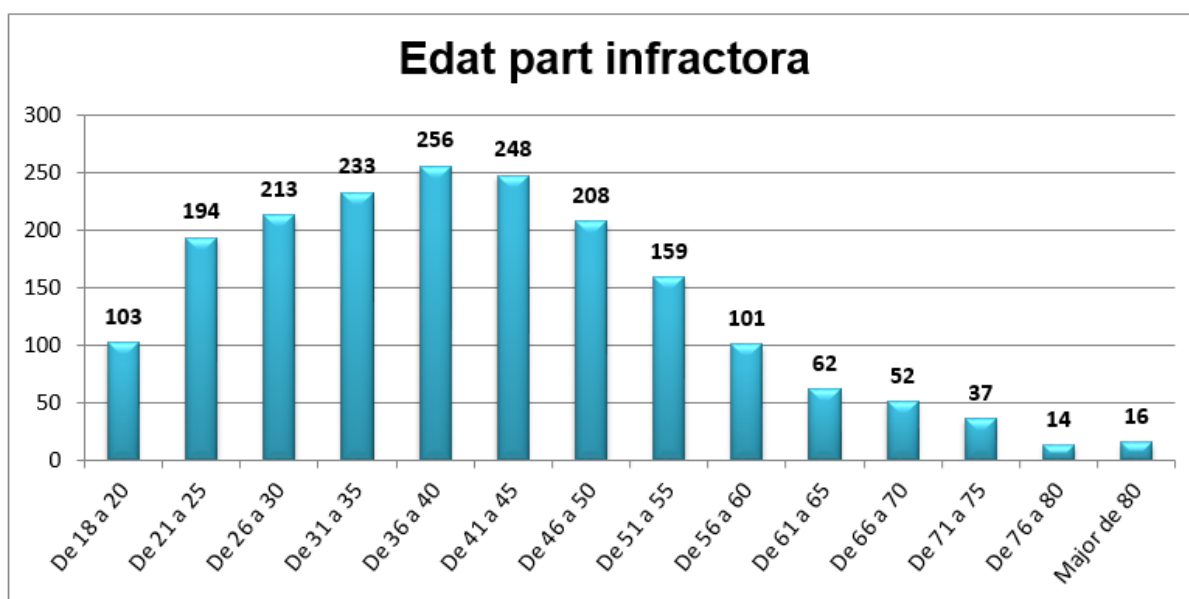
8. Dades sociodemogràfiques

Durant l'any 2019 han passat pel Programa 2.233 persones infractores i 2.779 persones físiques perjudicades. Cal tenir en compte que en un programa pot haver-hi més d'una víctima, i una persona infractora pot tenir més d'un programa en procés.

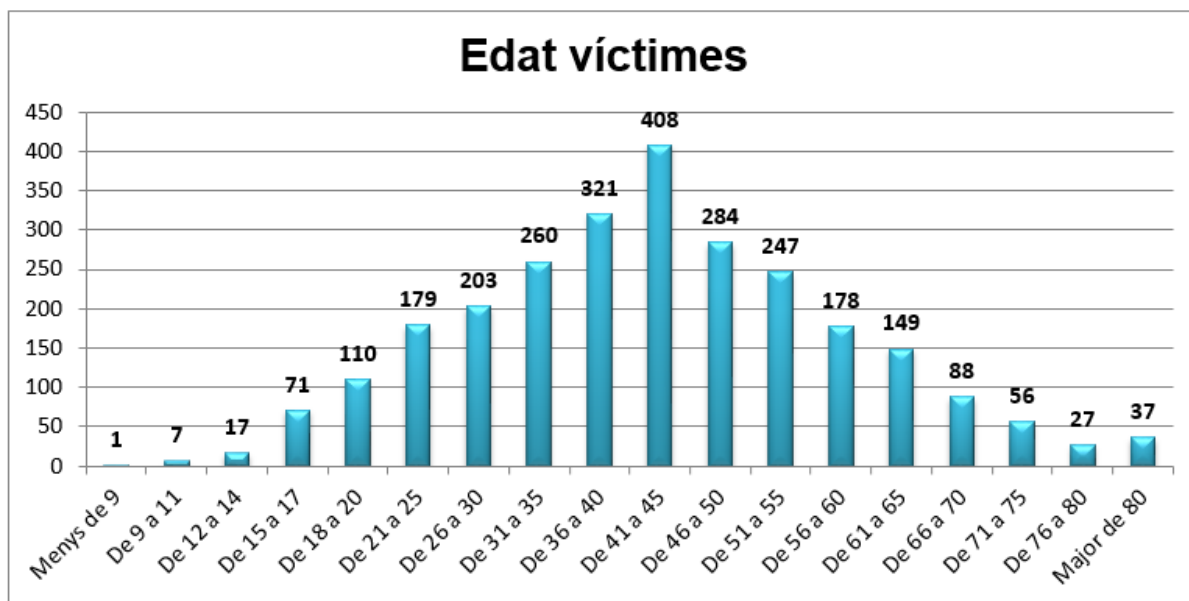
El gràfic següent mostra la distribució per sexe del total de persones que han participat al Programa de justícia restaurativa, per una banda les víctimes i per l'altra les persones infractores.

En relació amb l'edat de les persones que participen en programes de justícia restaurativa, tant les que corresponen a la part infractora com les que corresponen a les víctimes, es distribueixen de la manera següent:¹

¹ Les persones de les quals no es disposa de la dada *edat* no estan representades a les gràfiques; són 337 persones infractores i 151 víctimes.

9. Procedència

9.1 Vies d'entrada al Programa de justícia restaurativa

Les vies d'entrada al Programa de justícia restaurativa poden ser les següents:

- Ofici dels òrgans judicials.
- Oferiment en seu judicial.
- Sol·licitud de les parts implicades o dels seus advocats.
- Sol·licitud d'altres equips, institucions o agents socials.

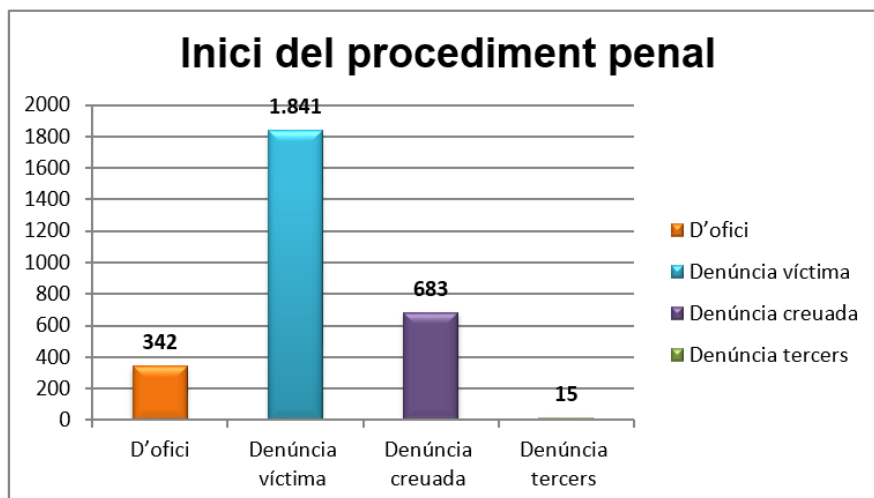
A la taula següent es detalla la procedència de tots el processos de justícia restaurativa (2.881).

PROCEDÈNCIA		NOMBRE	%
Òrgans judicials	Oficis	2.489	86,39 %
	Oferiments	241	8,37 %
Iniciativa de part/s	Part infractora	70	2,43 %
	Víctima	21	0,73 %
	Ambdues parts	23	0,80 %
Altres equips	Centres penitenciaris	28	0,97 %
	Altres	1	0,03 %
	MPA	1	0,03 %
	EATP	7	0,24 %
TOTAL		2.881	100 %

Si tenim en compte les dades anteriors, destaquen els programes que procedeixen d'òrgans judicials, els quals representen un 94,76 % del total.

9.2 Inici del procediment penal

Al gràfic següent es mostra quin ha estat l'inici del procediment penal dels processos de justícia restaurativa.

De manera molt significativa, l'inici del procediment penal ve marcat per les denúncies de les víctimes.

10. Metodologia

10.1 Entrevista inicial

Des de l'entrada en vigor de la Llei 4/2015, de 27 d'abril, de l'Estatut de la víctima del delictes, s'ofereix inicialment a la víctima la possibilitat de dur a terme un procés de justícia restaurativa, i en cas que manifesti la seva voluntat de participar-hi, s'ofereix l'opció a la part infractora.

ENTREVISTA INICIAL	NOMBRE
Part infractora	598
Víctima	2.011
Ambdues parts	230
No inici per impossibilitat	27
No inici per incompareixença	15
TOTAL	2.881

Els processos en els quals es fa l'entrevista inicial amb la part infractora solen ser bé per tipus delictius específics, com per exemple les usurpacions, bé perquè la víctima és una persona jurídica.

L'entrevista es duu a terme amb ambdues parts alhora quan hi ha relació familiar prèvia, quan el conflicte esdevé per aquest motiu, en els casos de denúncies creuades o quan el mediador valora que, ateses les característiques dels fets, és millor fer la primera intervenció de manera conjunta.

10.2 Intervenció de la part lletrada

Als processos de justícia restaurativa es dona l'opció a la part lletrada perquè hi pugui intervenir; tot i així, en el 74,28 % dels processos no hi ha participat.

PART LLETRADA	NOMBRE
Amb intervenció	741
Sense intervenció	2.140
TOTAL	2.881

10.3 Moment d'intervenció

Pel que fa al moment processal en què es duen a terme el processos de justícia restaurativa, 2.831 tenen lloc abans de la sentència, i tan sols 50 després.

MOMENT PROCESSAL	NOMBRE
Abans de la sentència	2.831
Després de la sentència	50
TOTAL	2.881

11. Conclusions

En resum, durant l'any 2019:

- ✓ El Programa continua mantenint els objectius del Departament: oferir a la ciutadania, i en concret a les víctimes del delictes, un espai de diàleg i comunicació; oferir la resolució del conflicte que sigui més adequada a les necessitats de les parts, tot preservant el procediment penal. Dels 1.586 processos restauratius viables, en 942 les parts han arribat a un o més acords (això representa un 59,40 %).
- ✓ Dintre del Programa de justícia restaurativa s'ha inclòs l'entrevista reparadora amb la víctima com a nova metodologia d'intervenció. Es tracta d'una habilitat comunicativa adreçada a les víctimes per parlar dels seus conflictes. Intenta canviar el focus de la intervenció en relació amb els fets ocorreguts, mirant de fer valoracions de manera positiva; valorar allò que es té més que no pas el que s'ha perdut. Es porten a terme quan la víctima no vol comunicar-se amb la part infractora però vol renunciar al procediment judicial, vol parlar de les seves necessitats i així aconseguir transformar el conflicte. S'han portat a terme en un 5,51 % dels casos.
- ✓ S'ha donat una resposta àgil i ràpida, ja que el 59,85 % dels programes s'executen en un termini d'entre un i dos mesos. Això és una fortalesa del Programa, atès que la durada de la majoria dels processos judicials i la lentitud a donar resposta comporta una sensació de poca eficiència i eficàcia de l'Administració de justícia, tant a la víctima com a la part infractora; per contra, si s'ofereix una resposta més ràpida i adequada a les seves necessitats i expectatives, s'aconsegueix poder canviar aquesta visió de lentitud de la justícia. Així, l'agilitat en la resolució dels conflictes i l'apoderament de les parts implicades per resoldre'ls per mitjà del Programa de justícia restaurativa reforcen la percepció de satisfacció i de reparació.
- ✓ En relació amb els grups delictius, podem observar que any rere any solen destacar els següents:
  - Contra la llibertat (36,65 %)
  - Lesions (30,27 %)
  - Contra el patrimoni (20,54 %)
- ✓ Una dada a tenir en compte és el moment processal de la causa en què es deriva el cas al Programa i el tipus de procediment penal obert. Així, el gruix dels programes provenen de la fase d'instrucció, per delictes lleus o judicis immediats de delictes lleus, per diligències prèvies, urgents o indeterminades. I la resta, en menor mesura, provenen de la fase d'enjudiciament i la fase d'execució. Per això la tipologia delictiva respon més a delictes lleus, ja que són els que s'oficien des d'instrucció.
- ✓ Pel que fa a la participació en processos de justícia restaurativa, es manté que la víctima no hi vol participar en un 35,92 % dels casos.
- ✓ En un 72,09 % dels casos, les parts que participen al Programa de justícia restaurativa tenen alguna mena de relació prèvia (personal, familiar o social).

- ✓ El 49,84 % de les persones infractores que participen als processos restauratius es troba en les franges d'edat que van de 31-35 anys a 46-50 anys; i d'aquestes franges, la de 36-40 anys és la que n'agrupa més.

El 48,16 % de les víctimes es troba en les franges d'edat que van de 31-35 anys a 46-50 anys; i d'aquestes franges, la de 41-45 anys és la que n'agrupa més.

- ✓ Tot i el nombre de programes que no són viables, és important destacar que des del Programa de justícia restaurativa s'ha pogut contactar amb un gran nombre de persones que formaven part dels procediments derivats i se'ls ha pogut oferir un espai d'escolta activa i, en alguns supòsits, entrevistes reparadores a les víctimes.

Cal dir que aquest contacte inicial és un dels objectius més importants del Programa, atès que permet crear un espai d'escolta i diàleg totalment diferent del que facilita el procés penal. En aquest espai s'informa del Programa i són les parts qui, lliurement, un cop informades i de manera voluntària, poden decidir si hi volen participar.

- ✓ I per acabar, podem dir que des de l'any 2015 fins a l'actualitat el primer contacte per oferir el programa s'ha fet amb la part perjudicada o víctima, especialment quan es tracta de delictes contra les relacions familiars, contra la llibertat, de lesions, contra el patrimoni i contra l'honor. Amb aquest canvi d'orientació s'intenta afavorir que es pugui arribar a més persones perjudicades, atès que si en el primer contacte una de les parts manifesta que no hi vol participar, ja no es fa el contacte amb l'altra part.

Aquest canvi s'ha fet d'acord amb el que estableix l'article 15.1² de la Llei 4/2015, de 27 d'abril, de l'Estatut de la víctima del delictes.

- ✓ Gairebé en un 60 % dels casos en què es va poder dur a terme un procés restauratiu, es va arribar a un acord. De manera general, els acords més habituals són els que tenen un contingut relacional o moral.

L'experiència professional demostra que, més enllà d'arribar a un possible acord, les parts, especialment la part denunciant o víctima, valoren més positivament l'espai d'escolta i diàleg que ofereix el Programa que no pas l'acord.

---

² Article 15. *Serveis de justícia restaurativa*.

1. Les víctimes poden accedir a serveis de justícia restaurativa, en els termes que es determinin per reglament, amb la finalitat d'obtenir una reparació material i moral adequada dels perjudicis derivats del delictes, quan es compleixin els requisits següents:

- a) l'infractor hagi reconegut els fets essencials dels quals deriva la seva responsabilitat;
- b) la víctima hagi prestat el seu consentiment, després d'haver rebut informació exhaustiva i imparcial sobre el seu contingut, els seus possibles resultats i els procediments existents per fer efectiu el seu compliment;
- c) l'infractor hagi prestat el seu consentiment;
- d) el procediment de mediació no comporti un risc per a la seguretat de la víctima, ni existeixi el perill que el seu desenvolupament pugui causar nous perjudicis materials o morals per a la víctima; i
- e) no estigui prohibida per la llei per al delictes comès.